

Til taraqqiyoti

Yarasheva Xosiyatbonu Oybek qizi

Toshkent Davlat Transport Universiteti Iqtisodiyot fakulteti “Tarjima nazariyasi va amaliyoti” rus tili guruhi 3-bosqich talabasi

Annotatsiya: Ushbu maqolada globallashuv va axborot texnologiyalari jadal rivojlanayotgan davrda o‘zbek tilining taraqqiyoti, uning raqamli muhitdagi o‘rni va kelajak istiqbollari haqida fikr yuritiladi. Maqolada o‘zbek tilini raqamli platformalarda rivojlantirish, internet, ijtimoiy tarmoqlar, elektron ta’lim va sun’iy intellekt tizimlarida qo‘llashning ahamiyati yoritilgan. Shuningdek, xalqaro tillarning raqamli makondagi ustunligi, ilmiy va texnologik manbalarning boshqa tillarda ko‘pligi hamda yoshlar nutqida tillar aralashuvi kabi muammolar tahlil qilinadi. Muallif o‘zbek tilining zamonaviy texnologiyalar bilan uyg‘unlashuvi uning milliy va xalqaro miqyosdagi nufuzini oshirishga xizmat qilishini ta’kidlaydi. Maqolada tilni rivojlantirish davlat, ta’lim sohasi, ilm-fan vakillari va jamiyatning har bir a’zosi uchun muhim vazifa ekanligi xulosa qilinadi.

Kalit so‘zlar: o‘zbek tili, til taraqqiyoti, axborot asri, globallashuv, raqamli makon, raqamli texnologiyalar, sun’iy intellekt, internet, milliy til, milliy o‘zlik, til siyosati, elektron ta’lim, raqamli platforma, til aralashuvi, til madaniyati, raqamli meros.

Аннотация: В данной статье рассматриваются вопросы развития узбекского языка в условиях глобализации и стремительного развития информационных технологий. Особое внимание уделяется роли узбекского языка в цифровом пространстве, его применению в интернете, социальных сетях, электронном образовании и системах искусственного интеллекта. Анализируются основные проблемы, препятствующие активному развитию узбекского языка в цифровой среде, в том числе влияние международных языков, недостаток научных и технологических

ресурсов на узбекском языке и усиление языкового смешения среди молодёжи. Автор подчёркивает необходимость адаптации современных технологий к узбекскому языку и расширения его применения в цифровых платформах. Делается вывод о том, что развитие узбекского языка в цифровой среде является важным условием сохранения национальной идентичности и повышения его роли в современном информационном пространстве.

Abstract: This article examines the development of the Uzbek language in the context of globalization and the rapid advancement of information technologies. Particular attention is paid to the role of the Uzbek language in the digital environment and its use on the Internet, social media, e-learning platforms, and artificial intelligence systems. The article analyzes the main challenges hindering the active development of Uzbek in the digital space, including the dominance of international languages, the limited availability of scientific and technological resources in Uzbek, and the increasing use of mixed languages among young people. The author emphasizes the importance of adapting modern technologies to the Uzbek language and expanding its use across digital platforms. The article concludes that the development of Uzbek in the digital environment is essential for preserving national identity and strengthening the role of the language in the modern information society.

Global axborot makoni tobora kengayayotgan hozirgi davrda til — nafaqat aloqa vositasi, balki millatning raqamli maydondagi oʻzligini belgilovchi asosiy omilga aylanmoqda. Texnologiyalar, internet va sunʼiy intellektning tezkor rivoji til siyosati masalasini yangi bosqichga olib chiqdi. Shu jihatdan, axborot asrida oʻzbek tilining istiqboli va uning raqamli muhitda oʻz oʻrnini topishi bugungi kunning eng dolzarb masalalaridan biridir.

Ba'zilar axborot asrida o'zbek tilini raqamli platformalarda rivojlantirish zarur, deb hisoblaydi. Ularning fikricha, tilni zamonaviy texnologiyalar bilan uyg'unlashtirish orqali milliy o'zlikni saqlash va xalqaro maydonda o'zbek tilining nufuzini oshirish mumkin. Birinchidan, davlat miqyosida o'zbek tilining raqamli infratuzilmasini rivojlantirish yo'lida sezilarli ishlar amalga oshirilmoqda.

Masalan, "O'zbek tilining milliy korpusi", "ZiyoNET", "Davlat xizmatlari portali" kabi loyihalar o'zbek tilining elektron shaklda ishlatilish doirasini kengaytirmoqda. Ikkinchidan, ijtimoiy tarmoqlar va bloggerlik faoliyati orqali o'zbek tili ommaviy kommunikatsiyaning faol vositasiga aylanmoqda. Bu esa yosh avlod orasida ona tilida fikrlash, yozish va muloqot qilish madaniyatini mustahkamlamoqda. Uchinchidan, dasturlash va sun'iy intellekt sohalarida o'zbek tilining qo'llanilishi bo'yicha ilk natijalar ko'zga tashlanmoqda. Masalan,

ChatGPT, Google Translate kabi tizimlarda o'zbek tili paydo bo'lishi uning xalqaro e'tirofga erishayotganidan dalolat beradi. Boshqalar esa bu jarayonni murakkab va sekin kechayotganini ta'kidlaydi. Ularning fikricha, global tarmoqlarda ingliz tili va boshqa xalqaro tillarning ustunligi o'zbek tilining raqamli maydonda keng rivojlanishiga to'sqinlik qilmoqda. Masalan, internetdagi kontentning qariyb 60–70 foizi ingliz tilida bo'lib, o'zbek tilidagi materiallar ulkan raqamli oqimda juda kichik ulushni tashkil etadi. Bu esa tilni xalqaro miqyosda tanitishni murakkablashtiradi. Bundan tashqari, ilm-fan, texnologiya va tibbiyot sohalaridagi adabiyotlarning aksariyati ingliz, rus yoki xitoy tillarida nashr qilinadi. Natijada, ilmiy izlanishlar o'zbek tilida olib borish cheklangan. TIL YO'QOLSA MILLAT HAM YO'QOLADI DEGANlaridek, Bugun ko'plab yoshlar orasida til aralashuvi holatlari kuchaymoqda: ular bir jumlada o'zbek, rus va ingliz tillarini aralashtirib so'zlashadi. Bu esa o'zbek tilining sof grammatik va leksik tizimiga putur yetkazadi.

Fikrimcha, axborot asrida o'zbek tilini rivojlantirish — bu murakkab, ammo hal etilishi mumkin bo'lgan zaruratdir. Rivojlanishning kaliti — texnologiyani o'zbek tiliga moslashtirishda. Agar dasturiy mahsulotlar, ilmiy platformalar, elektron ta'lim tizimlari va sun'iy intellekt dasturlari o'zbek tilida faol ishlasa, tilning nafaqat ichki, balki xalqaro

nufuzi ham ortadi. Shu bilan birga, har bir fuqaro, ayniqsa, o'qituvchi va olimlar tilni to'g'ri, ravon va zamonaviy shaklda ishlatishga e'tibor berishi zarur.

Xulosa o'rnida aytish mumkinki, axborot asrida o'zbek tilini rivojlantirish jarayoni nafaqat tilshunoslik, balki milliy madaniyat, raqamli texnologiya va ta'lim tizimi bilan bevosita bog'liqdir. Agar jamiyatning har bir a'zosi bu borada faol ishtirok etsa, o'zbek tili nafaqat milliy, balki global miqyosda ham raqamli merosga aylanishi mumkin. Demak, tilni saqlash uchun raqamli platformlarda ham rivojlantirish muhim va zarur.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. O'zbekiston Respublikasi **Konstitutsiyasi**.
2. O'zbekiston Respublikasining **“Davlat tili haqida”gi Qonuni**.
3. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining **o'zbek tilini rivojlantirish va til siyosatini takomillashtirishga oid farmon va qarorlari**.
4. **O'zbek tilining izohli lug'ati**. — Toshkent: O'zbekiston Milliy ensiklopediyasi.
5. **O'zbek tili grammatikasi**. — Toshkent.
6. **O'zbek tilining milliy korpusiga oid ilmiy va elektron materiallar**.
7. **ZiyoNET** ta'lim axborot tarmog'i materiallari.
8. O'zbekiston Respublikasi hukumatining **raqamli texnologiyalar va elektron ta'limni rivojlantirishga oid materiallari**.
9. UNESCO. **Til, madaniy xilma-xillik va raqamli texnologiyalarga oid materiallar**.
10. Internet va sun'iy intellekt texnologiyalarida o'zbek tilining qo'llanilishiga oid ilmiy maqolalar.